

**Prvotná analýza
vnútorných hodnotiacich správ vysokých škôl
o implementácii vnútorného systému
zabezpečovania kvality
vysokoškolského vzdelávania**

Tematická správa

Bratislava 14. decembra 2023

OBSAH

PREDHOVOR	3
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	4
1. ÚVOD	5
2. SAMOHODNOTENIE AKO SÚČASŤ POSUDZOVANIA VYSOKÝCH ŠKÔL	5
2.1. Účel samohodnotenia v aktuálnom legislatívnom kontexte	6
2.2. Príručka na spracovanie vnútornej hodnotiacej správy	6
3. ANALÝZA VNÚTORNÝCH HODNOTIACICH SPRÁV VYSOKÝCH ŠKÔL	7
3.1. Základná charakteristika vnútorných hodnotiacich správ	8
3.2. Prítomnosť samohodnotiaceho obsahu a kritickej reflexie	9
3.3. Kritická reflexia a opatrenia na zlepšovanie	11
3.4. Systém ukazovateľov	12
3.5. Sumárny pohľad na vnútorné hodnotiace správy	12
4. ŠTRUKTÚRA VNÚTORNÝCH SYSTÉMOV ZABEZPEČOVANIA KVALITY	13
4.1. Vývoj legislatívneho rámca zabezpečovania kvality	13
4.2. Legislatívny rámec pre vnútorný systém od 1. 11. 2018	14
4.3. Legislatívny rámec pre vnútorný systém od 25. 4. 2022	14
4.4. Priebeh zosúladovania vnútorných systémov so štandardmi	15
4.5. Charakteristiky štruktúry vnútorných systémov zabezpečovania kvality	16
5. ZÁVER	17

PREDHOVOR

Vysoké školy boli povinné v roku 2022 ukončiť implementáciu nového konceptu riadenia kvality zavedením systémových mechanizmov jej kontroly, hodnotenia a zlepšovania, a to zavedením a implementáciou vnútorného systému. Všetky vysoké školy si splnili túto povinnosť a požiadali agentúru o posúdenie súladu vnútorného systému so štandardmi. Súčasťou podkladov k žiadosti muselo byť aj samohodnotenie plnenia štandardov obsiahnuté vo vnútornej hodnotiacej správe.

S konceptom samohodnotenia v tejto podobe sa stretli vysoké školy po prvý raz. V tematickej správe prinášame prvotný pohľad na vnútorné hodnotiace správy s poukázaním na najčastejšie nedostatky a priestor na zlepšenie. Aj keď základné charakteristiky vnútorného systému určuje legislatívny rámec a povinný súlad s vydanými štandardmi, vysoké školy mali aj v tejto oblasti rozsiahlu voľnosť zostaviť vnútorný systém s prihliadnutím na svoju rozmanitosť, osobitosti či špecifické poslanie. V tematickej správe sme poukázali na spoločné i špecifické prístupy implementácie nového konceptu riadenia kvality do už existujúceho systému fungovania a vnútornej legislatívy na jednotlivých vysokých školách. Zamýšľali sme sa taktiež nad účelnosťou novozriadených štruktúr a ich efektívnej interakcie s už existujúcimi.

Predložená správa nemá a ani nemôže mať ambíciu posudzovať vnútorné systémy vysokých škôl vo väzbe na plnenie zákona a štandardov. O tom, či vnútorný systém a jeho implementácia je alebo nie je v súlade so štandardmi, rozhodne agentúra, a to na základe výsledkov posúdenia nezávislou pracovnou skupinou posudzovateľov. Tento proces na jednotlivých vysokých školách aktuálne prebieha.

Robert Redhammer
predseda výkonnej rady agentúry

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

agentúra	Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo
ENQA	European Network for Quality Assurance in Higher Education
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
ministerstvo	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
príručka	príručka na spracovanie vnútornej hodnotiacej správy o implementácii vnútorného systému vysokej školy
SAAVŠ štandardy	Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo spoločne – štandardy pre vnútorný systém zabezpečovania kvality a štandardy pre študijný program
VHS	vnútorná hodnotiacia správa
VSZK	vnútorný systém zabezpečovania kvality
VŠ	vysoká škola
zákon o vysokých školách	Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov
zákon o zabezpečovaní kvality	Zákon 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

1. ÚVOD

Predkladaná tematická správa Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo poskytuje prvotný sumarizačný pohľad na vnútorné hodnotiace správy vysokých škôl (samohodnotiace správy), ktoré boli predložené k žiadostiam o prvé posúdenie vnútorného systému. Tieto správy mali byť jedným z kľúčových komunikačných nástrojov na uistenie, že štruktúry a procesy na zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania, ktoré sú na škole zriadené, fungujú optimálne, sú monitorované a vytvára sa priestor a podmienky na ich zlepšovanie. V takejto formalizovanej podobe sa vysoké školy stretli s úlohou samohodnotenia po prvý raz.

Analytický pohľad na vnútorné hodnotiace správy vysokých škôl vyplýva najmä z ich štruktúry a obsahu, vo väzbe na príručku agentúry na ich spracovanie a vo väzbe na všeobecné charakteristiky obvyklé pre samohodnotiace správy. Nevyhýbame sa však ani kritickej diskurzívnej analýze s cieľom poskytnúť sumarizačný hodnotiaci pohľad na všetky vnútorné hodnotiace správy predložené vysokými školami. Takýto komplexný pohľad umožnil zovšeobecniť niektoré ich spoločné charakteristiky a naznačiť možný priestor na zlepšenie tejto dôležitej súčasti externého hodnotenia zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania. Veríme, že aj poznatky z tejto správy prispesú k vyššej úrovni vnútorných hodnotiacich správ v ďalších hodnotiacich cykloch.

V tematickej správe taktiež prinášame základný pohľad na štruktúru, komplexnosť a charakteristiky vnútorných systémov, tak ako vyplývajú zo žiadostí vysokých škôl o jeho posúdenie. Opäť vychádzame iba zo žiadostí vysokých škôl, z predložených dokumentov vnútorného systému, ale najmä z vnútorných hodnotiacich správ a ich príloh. Upriamujeme pozornosť aj na neľahkú úlohu vysokých škôl zaviesť a implementovať vnútorný systém a súčasne do svojich predpisov implementovať zmeny vo vysokoškolskej legislatíve, ktoré paralelne prebiehali.

Táto tematická správa je vypracovaná v súlade s ustanoveniami článku 3.4 *Štandardov a usmernení na zabezpečovania kvality v Európskom priestore vysokoškolského vzdelávania* (ESG) a v súlade s § 4 ods. 2 písm. g) bod 2 zákona č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zabezpečovaní kvality“) a je naplnením úlohy z *Plánu tematických analýz a správ na roky 2022 – 2025* v znení jeho aktualizácií.

2. SAMOHODNOTENIE AKO SÚČASŤ POSUDZOVANIA VYSOKÝCH ŠKÔL

Využívanie samohodnotenia nie je vo vysokoškolskom prostredí nové ani ojedinelé. Každá vysoká škola má viacero strategických dokumentov, ktoré obsahujú jej zámery a ciele v jednotlivých oblastiach vzdelávania, vedy, výskumu či rozvoja. Tvorba týchto koncepčných materiálov, ich vyhodnocovanie a aktualizácia je založená na kritickom vyhodnotení plnenia stanovených cieľov, spravidla na základe kvantitatívnych ukazovateľov. Takéto kritické vyhodnocovanie vysoké školy štandardne aplikujú pri hodnotení a aktualizácii dlhodobého zámeru. Navyše zákon o vysokých školách ukladá školám každoročne vypracovávať a zverejňovať výročnú správu o činnosti a výročnú správu o hospodárení. Tieto správy zväčša obsahujú aj reflexívne prvky najmä v prípade škôl, ktoré majú implementované manažérske

systémy riadenia a kvality. Z uvedených dôvodov teda nie sú elementárne procesy a princípy samohodnotenia vysokým školám neznáme.

2.1. Účel samohodnotenia v aktuálnom legislatívnom kontexte

Prijatie zákona o zabezpečovaní kvality vo väzbe na vydané štandardy vytvorilo legislatívny rámec, ktorým sa formalizovala povinnosť samohodnotenia. Je obsiahnutá v povinnosti vysokej školy priložiť vnútornú hodnotiacu správu (ďalej aj „VHS“) k žiadosti o posúdenie súladu vnútorného systému so štandardmi. Táto povinnosť vyplýva z § 24 ods. 4 písm. b) zákona o zabezpečovaní kvality a vyplýva aj z článku 2.3 štandardov ESG, podľa ktorého je samohodnotenie alebo ekvivalent súčasťou procesu externého zabezpečovania kvality.

Zmysel samohodnotenia vystupuje do popredia najmä v novom legislatívnom rámci v oblasti zabezpečovania kvality vo vysokom školstve, v ktorom je vysoká škola primárne zodpovedná za zabezpečenie kvality vzdelávania, a to prostredníctvom svojho vnútorného systému, jeho implementáciou a sústavným rozvojom. Je nepochybné, že naplnenie tejto zodpovednosti môže byť dosiahnuté okrem iného systematickým interným preskúmaním procesov a činností, ktoré prebiehajú na vysokej škole v oblasti vzdelávania. Výsledkom takéhoto preskúmania by malo byť úprimné a sebakritické posúdenie plnenia jednotlivých štandardov vnútorného systému a následnou korekciou nedostatkov alebo zlepšením procesov.

Úroveň a kvalita samohodnotenia taktiež výrazne vystupuje do popredia vo väzbe na rozsiahlu autonómiu a samosprávne rozhodovanie vysokých škôl. V aktuálnom legislatívnom rámci, ak agentúra na žiadosť vysokej školy rozhodne o tom, že vnútorný systém a jeho implementácia sú v súlade so štandardmi pre vnútorný systém, vysoká škola získa oprávnenie samostatne vytvárať a upravovať študijné programy v príslušných študijných odboroch a stupňoch. Udelenie takéhoto oprávnenia vysokej škole výrazne zvyšuje kredit, nezávislosť a zvrchovanosť, a preto musí byť nesporné, že jej vnútorný systém napĺňa štandardy, dokáže zabezpečiť monitorovanie úrovne ich plnenia a korigovať zistené nedostatky.

Samohodnotenie je teda prvým krokom efektívnej spätnej väzby a nutným predpokladom funkčnosti a zlepšovania vnútorného systému každej vysokej školy. Vnútorná hodnotiacia správa predstavuje systémový prístup k zabezpečovaniu kvality a je aj naplnením povinnej súčinnosti, ktorú poskytuje vysoká škola agentúre a jej pracovnej skupine pri výkone externého hodnotenia. Jej úlohou je poskytnúť pracovnej skupine presvedčivé uistenie podopreté dôkazmi, že vysoká škola vnútornými pravidlami a ich dodržiavaním zaručuje plnenie štandardov, uvedomuje si prípadné rezervy a bude pracovať na ich odstránení.

2.2. Príručka na spracovanie vnútornej hodnotiacej správy

V rámci pokynov pre vysoké školy k žiadosti o posúdenie súladu vnútorného systému zabezpečovania kvality podľa § 24 zákona o zabezpečovaní kvality agentúra požadovala od vysokej školy vnútornú hodnotiacu správu o implementácii vnútorného systému v slovenskom a anglickom jazyku. Ako podklad (pokyny, vzor) agentúra zverejnila na svojom webovom sídle [Príručku na spracovanie vnútornej hodnotiacej správ o implementácii vnútorného systému vysokej školy](#). Príručka obsahuje odporúčanú štruktúru VHS a usmernenia, ako postupovať pri jej spracovávaní.

Pri samohodnotení jednotlivých štandardov sa v príručke odporúčala nasledujúca štruktúra:

1. Stručné vysvetlenie, ako vysoká škola implementáciou vlastného vnútorného systému zabezpečovania kvality dosahuje konzistentné plnenie štandardu.
2. Súvisiace politiky, štruktúry, procesy s funkčnými odkazmi na ich umiestnenie v systéme vysokej školy (odkaz na príslušný predpis s uvedením príslušnej časti/kapitoly).
3. Spôsoby monitorovania implementácie štandardu, vyhodnotenie vývoja ukazovateľov v príslušnej oblasti (vlastný systém ukazovateľov a ich výsledky vysoká škola uvedie v prílohe).
4. Kritické samohodnotenie (reflexia) plnenia štandardu a opatrenia na ďalšie zlepšovanie.

Príručka objasňuje cieľ VHS – samohodnotenie plnenia štandardov založené na dôkazoch a dátach z monitorovania vnútorného systému s uvedením opatrení na ďalšie zlepšovanie v príslušnej oblasti. VHS nemá obsahovať dlhé opisné pasáže o postupoch vysokej školy, ale stručné slovné hodnotenie plnenia štandardu s odkazom na dôkazy vo väzbe na vnútorný systém vysokej školy. Nerozlišuje sa medzi typmi vysokých škôl (súkromné, verejné či štátne) a nerozlišuje sa ani podľa iných kritérií.

Príručka ďalej obsahuje podrobnú odporúčanú osnovu VHS v členení na jednotlivé štandardy a ich komponenty, pričom pri každom z nich je uvedené stručné odporúčanie k jeho obsahu. Pri pokynoch ku každému štandardu sa akcentovala prítomnosť dôkazu – ako sa implementáciou vnútorného systému príslušný štandard plní a na základe akých ukazovateľov bol tento záver prijatý. Príručka vyžaduje stručné zhodnotenie miery plnenia štandardu a jej preukázanie uvedením dôkazov alebo odkazom na dôkazy.

Povinnými prílohami k VHS mal byť zoznam študijných programov, zoznam habilitačných a inauguračných konaní a prehľad ukazovateľov používaných na monitorovanie a zlepšovanie vnútorného systému. Agentúrny elektronický systém podávania žiadostí umožňoval vysokej škole automaticky vygenerovať prvé dva zoznamy z príslušných registrov Ministerstva školstva vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

V prípade prehľadu ukazovateľov sa predpokladal špecifický a pre každú školu jedinečný súbor (spravidla kvantifikovateľných) indikátorov, ktoré si vysoká škola stanovila a implementuje pri vyhodnocovaní vnútorného systému, a taktiež systém ukazovateľov, ktoré používa na monitorovanie a periodické hodnotenie študijných programov.

Z uvedeného je zrejmé, že vysoké školy mali dostatočné a vyčerpávajúce informácie ohľadom požadovanej formy a obsahu VHS tak, aby VHS spĺňala požiadavky agentúry, ako aj všeobecné parametre obvyklé pre takéto typy správ.

3. ANALÝZA VNÚTORNÝCH HODNOTIACICH SPRÁV VYSOKÝCH ŠKÔL

Na úvod konštatujeme, že vysoké školy si splnili zákonnú povinnosť a do 31. 12. 2022 požiadali agentúru o posúdenie súladu ich vnútorného systému so štandardmi. Agentúra teda vo svojom elektronickom systéme zaevidovala 33 žiadostí vysokých škôl s príslušnými podkladmi podľa § 24 ods. 4 zákona o zabezpečovaní kvality. V troch prípadoch boli školy vyzvané na doplnenie žiadosti. Podstatnou časťou podkladov bola VHS, ktorej úlohou bolo napomôcť ďalšiemu procesu hodnotenia a prispieť k objektívnemu posúdeniu vysokej školy pracovnou skupinou.

V ďalších častiach predkladáme podrobnejší hodnotiaci pohľad na dodané VHS z hľadiska naplnenia odporúčaní agentúry a ich využiteľnosť v následnom procese

posudzovania. Zameriavame sa na celkovú štruktúru a konzistentnosť VHS, prítomnosť kritického samohodnotiaceho obsahu ako elementárnej charakteristiky VHS a taktiež na prítomnosť konzekventných opatrení na ďalšie zlepšovanie. Z kritického pohľadu vyplynú aj viaceré odporúčania pre agentúru, ktoré budú implementované v ďalších verziách príručky na spracovanie VHS.

3.1. Základná charakteristika vnútorných hodnotiacich správ

Všetky vysoké školy sa pri koncipovaní VHS držali štruktúry, ktorá bola predložená v príručke. Odporúčaná osnova vychádzala zo štandardov vydaných agentúrou a obsahovala podrobnejšie členenie každého štandardu s relatívne podrobnými požiadavkami na jeho obsah. V pokynoch sa upriamuje pozornosť na odpoveď, ako (akým spôsobom) sa plnia (zabezpečujú) jednotlivé štandardy.

Konštatujeme, že hoci to nebolo nevyhnutné, spracovatelia VHS sa pevne držali odporúčanej osnovy. Táto skutočnosť umožňuje rýchlu orientáciu v samotnej VHS, jednoduché vyhľadanie príslušnej časti, ako aj vzájomnú komparáciu jednotlivých správ. Na druhej strane sa však školy pripravili o dôležitý stupeň voľnosti, ktorý by im umožnil vlastnými slovami opísať, akou mierou plnia príslušný štandard, prečo sú o tom presvedčení a aké zistenia a dôkazy ich vedú k tomuto presvedčeniu. Logickým a očakávaným vyústením mala byť aj sebareflexia nedostatkov, resp. odchýlok od želaného stavu a uvedenie opatrení na ďalšie zlepšovanie.

VHS veľkej väčšiny vysokých škôl sa dá charakterizovať ako súbor relatívne unifikovaných, paušálnych odpovedí na každý bod odporúčanej osnovy, nezriedka s explicitným konštatovaním o bezvýhradnom plnení daného štandardu. Ako dôkazy boli používané odkazy na prijaté smernice, predpisy, štatúty, zapisnice, rokovacie poriadky a pod. Aj tu sa prejavila výrazná prevaha kvantity, a to najmä v paušálnom a opakovanom použití niektorých, zväčša strategických materiálov ako dôkazu plnenia štandardu. Taktiež bolo zaznamenané časté odkazovanie na množstvo predpisov a smerníc, často upravujúcich singulárnu oblasť bezprostredne nesúvisiacu s kvalitou poskytovaného vysokoškolského vzdelávania. Viac ako polovica VHS vysokých škôl obsahuje niekoľko stoviek odkazov, nezriedka na väčšinu školských a fakultných predpisov. Nadmerné hromadenie odkazov, použitých ako dôkazy plnenia štandardov, malo zrejme rozptýliť pochybnosti, či je uvedená problematika na vysokej škole formálne zastrešená; avšak konštatujeme, že v kontexte samohodnotenia odvádza pozornosť a neplní účel. Skôr naopak, vyvoláva ďalšie otázky, vzbudzuje pochybnosti a pracovnej skupine neľahčí posudzovanie ani neurýchli hodnotiaci proces.

Aj keď príručka na spracovanie VHS neurčovala povinnosť vysokej školy uviesť autora (autorský kolektív) a schvaľujúci orgán, predpokladalo sa, že bude obsahovať takéto informácie. Rovnako tak postup jej tvorby, resp. časovú os jej vzniku a označenie zainteresovaných strán, ktoré sa k nej vyjadrili a či sa ich pripomienky zapracovali do VHS. Uvedenie týchto informácií posilňuje mieru zodpovednosti za obsah a formu VHS a nepochybne prispieva k jej vyššej kvalite. Prevažná väčšina VHS uvedené informácie neobsahuje, obsahuje len čiastočne, resp. sú nejednoznačné (napr. uvedenie mena rektora na titulnom liste VHS). Je pochopiteľné, že sa na písaní VHS podieľali viacerí autori, resp. vznikla z viacerých podkladov. Chýbala však záverečná redakcia, ktorá by odstránila heterogénnu zmes štýlov a zvýšila zrozumiteľnosť správy.

V zmysle pokynov pre vysoké školy na podávanie žiadostí agentúra požadovala od vysokej školy VHS aj v anglickom jazyku. Túto povinnosť splnili všetky vysoké školy.

Predpokladáme, že väčšinou prostredníctvom prekladateľskej služby bez následnej redakcie. V budúcnosti by bolo by vhodné pridržovať sa zavedených a zaužívaných anglických termínov v oblasti zabezpečovania kvality vo vysokom školstve, a to aj v prípade, že použitie iných termínov neznižuje zrozumiteľnosť VHS. Za nedôslednosť VHS v anglickom jazyku (internal evaluation report) považujeme odkazy na slovenskú verziu dokumentov (predpisov), a to aj v prípade, že vysoká škola preukázateľne má k dispozícii ich anglickú mutáciu (štatút, dlhodobý zámer a pod.) Anglická verzia VHS s takýmito nedostatkami, obzvlášť ak škola poskytuje študijné programy aj v anglickom jazyku, pôsobí nepresvedčivo a pre zahraničného posudzovateľa v pracovnej skupine je ťažko použiteľná.

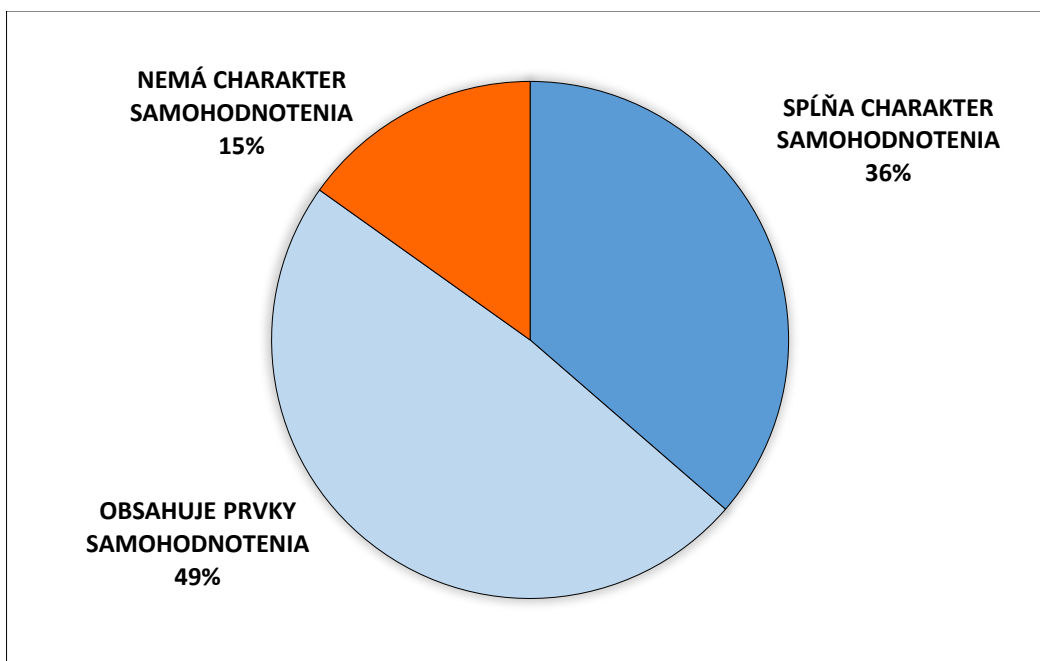
Už zo všeobecného pohľadu na základné charakteristiky VHS je možné konštatovať, že vysoké školy im nevenovali náležitú pozornosť. V plnej miere tak nevyužili potenciál, ktorý samohodnotenie prináša. Tento záver je univerzálny a nenašli sme koreláciu v súvislosti s typom školy (verejnú, štátnu, resp. súkromnú) ani jej „veľkosťou“ (napr. podľa počtu študentov, resp. počtu poskytovaných študijných programov).

3.2. Prítomnosť samohodnotiaceho obsahu a kritickej reflexie

Na požadovaný účel – posúdenie vnútorného systému so štandardmi – sa vysoké školy stretli so samohodnotením po prvý raz, aj keď tento inštitút sa najmä na školách s implementovanými manažérskymi systémami kvality používa v rôznych podobách. Taktiež je pre vysokú školu charakteristické vyhodnocovanie viacerých štatistických ukazovateľov v súvislosti s pedagogickou, výskumnou, vedeckou a ekonomickou aktivitou. Na aspekt monitorovania a vyhodnocovania vnútorného systému priamo odkazuje pokyn 2.9 v príručke na spracovanie VHS: „Charakterizujte mechanizmy pravidelného monitoringu, vyhodnocovania a revidovania vnútorného systému, na ktorých sa zúčastňujú všetky zainteresované strany“. V povinnej prílohe VHS mala vysoká škola predstaviť systém ukazovateľov, ktoré používa v súvislosti s monitorovaním a vyhodnocovaním plnenia štandardov (venujeme sa jej v časti 3.4. tejto správy).

Logickým očakávaním od VHS bola samotná prítomnosť samohodnotiaceho obsahu ako jej zásadného komponentu. Takýto obsah musí byť založený na kvantitatívnom vyhodnutení príslušného ukazovateľa alebo na kvalitatívnom sebakritickom preskúmaní (napr. analýzou SWOT) existujúcich procesov, ktoré prebiehajú v oblasti hlavnej činnosti na vysokej škole. Ide o zodpovedný postup, ktorého výsledkom je identifikácia, uvedomenie a akceptácia negatívnych zistení ako prvého predpokladu následných korekcií. V predložených VHS sme analyzovali prítomnosť (mieru prítomnosti) takéhoto samohodnotiaceho obsahu. Brali sme do úvahy aj fakt, že vysoké školy mali zákonnú povinnosť zosúladiť svoj vnútorný systém so štandardmi najneskôr do 31. augusta 2022, hoci štandardy agentúry (pre vnútorný systém aj pre študijný program) sú účinné už viac než tri roky (od 1. septembra 2020). Tie školy, ktoré si túto povinnosť presúvali ku koncu zákonnej lehoty, mali obmedzenejšiu možnosť vyhodnotiť súlad implementácie vnútorného systému so štandardmi. V tejto súvislosti je nutné pripomenúť aj to, že podstatná zmena vysokoškolskej legislatívy v tejto oblasti (účinná od 25. apríla 2022), ktorú školy museli reflektovať, tiež mohla ovplyvniť celkový proces tvorby VHS a jej parametre (týmto vplyvom sa podrobnejšie venujeme v časti 4.4. tejto správy).

Vyhodnotenie VHS všetkých škôl podľa miery naplnenia samohodnotiaceho obsahu je v nasledujúcom grafe.

Konštatujeme, že 36 % VHS (12 vysokých škôl) významnou mierou spĺňa na ne kladenú základnú požiadavku, a tou je existencia samohodnotiaceho obsahu v zmysle vyššie uvedenej charakteristiky. Tento záver samozrejme neimplikuje súlad VSZK so štandardmi, ale indikuje, že vysoká škola splnenie tejto povinnosti kriticky skúmala, vyhodnocovala a svoje zistenia uviedla do VHS. Táto skutočnosť mohla byť potom podkladom na artikuláciu úloh a opatrení na ďalšie zlepšovanie.

Takmer polovica VHS (16 vysokých škôl) obsahuje aspoň minimálne prvky samohodnotenia, čím do určitej miery napĺňa svoju úlohu. Väčšinou však chýba jednoznačná spojitosť s priloženými ukazovateľmi (resp. sú nekorelujúce), alebo z textu nevyplýva, že sa škola nad procesmi VSZK kriticky zamýšľala, prípadne uvádza „čiastočné splnenie štandardu“ a ako príčinu špecifikuje externé dôvody, napr. „dlhodobé podfinancovanie vysokých škôl zo štátneho rozpočtu“. Vo VHS nie je možné akceptovať takéto zdôvodňovanie príčin identifikovaných nedostatkov. Paradoxne pritom viaceré vysoké školy reflektujú nedostatok financovania, ale ako spojitosť s nedostatkami v plnení štandardov ho neuvádzajú.

Taktiež sme sa často stretli s uvádzaním „dôkazu“ plnenia štandardu vo forme odkazov na väčšie množstvo predpisov, smerníc a iných dokumentov (napr. štatút vysokej školy, organizačný poriadok, dlhodobý zámer a pod.) Nezriedka boli uvádzané súčasne školské aj fakultné predpisy upravujúce danú oblasť, resp. predpisy, v ktorých by sa nepredpokladala spojitosť so štandardom. Takéto vystužovanie hromadením kvantity sme zaznamenali u väčšiny VHS. Bezprostredná „identifikácia“ dôkazu a uistenie sa o plnení štandardu bude pre pracovnú skupinu v takýchto prípadoch problematická.

V prípade 5 VHS sme posúdili mieru prítomnosti samohodnotiaceho obsahu ako nepostačujúcu; v texte sa identifikoval problematicky, prípadne absentovala kritická reflexia pri niektorých štandardoch. Toto automaticky nemusí znamenať neplnenie štandardu, avšak s týmto aspektom sa budú musieť vysporiadať pracovné skupiny v nasledujúcich etapách procesu posudzovania.

V časti 2.1. sme priblížili zmysel a účel VHS ako dôležitej systémovej zložky externého zabezpečovania kvality. Zodpovedne vypracovaná VHS zjednodušuje samotné posudzovanie

poskytnutím dôležitej súčinnosti pracovnej skupine a vytvára atmosféru dôvery, že vysoká škola má a používa nástroje, ktorými naplňa primárnu zodpovednosť za poskytovanie kvalitného vysokoškolského vzdelávania. Komplexný pohľad na všetky VHS teda ukázal značné rezervy v plnení základnej charakteristiky VHS, ktorou bola prítomnosť komponentov samohodnotenia uvedených v úvode tejto časti.

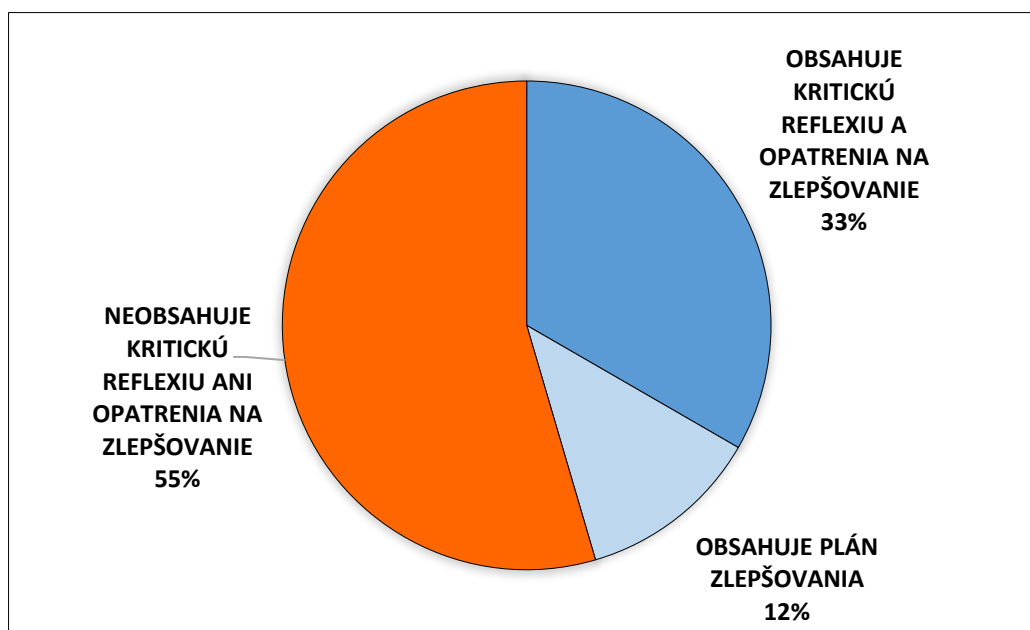
3.3. Kritická reflexia a opatrenia na zlepšovanie

Z kritického samohodnotenia, za predpokladu jeho dôslednej realizácie, sa očakáva artikulácia opatrení na ďalšie zlepšovanie. Aj táto súčasť sa vo VHS očakávala; bola štvrtým bodom odporúčanej štruktúry uvedenej v príručke.

V nadpolovičnej väčšine VHS (18 vysokých škôl) bolo ťažko možné identifikovať jednoznačnú prítomnosť konkrétnych opatrení na zlepšovanie. V tejto súvislosti nepovažujeme za dostačujúce, ak vysoká škola uvedie, že „na odstránení nedostatku sa pracuje“. Problematickým sa taktiež javí prepájanie zlepšenia a jeho podmieňovanie ďalšími externými zdrojmi či „dofinancovaním“.

Prítomnosť opatrení na zlepšovanie vo VHS úzko súvisí s ich samohodnotiacim charakterom. V prípadoch, keď vysoká škola uvádza kategorické vyhlásenia o plnení štandardu, sa nevytvára priestor na uvedenie zlepšení, čím sa popiera podstata vnútorného systému, ktorou je jeho rozvoj a zlepšovanie. V niektorých prípadoch sme sa stretli s odkazmi na úlohy z dlhodobého zámeru, resp. iných strategických dokumentov vysokej školy. Chýbala však jednoznačná korelácia a spojitosť so samohodnotením a vznikal dôvodný dojem, že uvedené úlohy zo samohodnotenia nevyplývajú. V niektorých prípadoch išlo o zjavnú nedôslednosť, keďže v zmysle pokynu v bode 2.9 príručky „Monitorovanie, vyhodnocovanie a revidovanie vnútorného systému“ školy uvádzali mechanizmy monitoringu vyhodnocovania a revidovania svojho vnútorného systému.

Kritický pohľad na prítomnosť jednoznačných opatrení na zlepšovanie, ktoré by konzekventne vyplývali zo samohodnotenia, je v nasledujúcom grafe.

Konštatujeme, že v zmysle uvedených kritérií iba tretina VHS spĺňa požiadavku uvedenia opatrení na zlepšovanie. Utvára to predpoklad uzatvorenia slučky spätnej väzby pri opätovnom vyhodnotení vnútorného systému.

3.4. Systém ukazovateľov

Systém ukazovateľov bol prílohou VHS, a preto zrejme došlo k podceneniu jeho dôležitosti. Systém ukazovateľov, účelnosť ich výberu, ale najmä následné využitie pri samohodnotení plnenia štandardov vnútorného systému bolo totiž jednou z najslabších častí veľkej väčšiny VHS a vo väzbe na absentujúce opatrenia na zlepšovanie sa výrazne podpísalo na ich výslednej kvalite.

Vyhodnocovanie štatistických ukazovateľov (kvantifikátorov) vysoké školy pravidelne realizujú a publikujú napr. v rámci výročných správ (o činnosti, o hospodárení), ktoré patria medzi ich zákonom stanovené povinnosti. V rámci vyhodnocovania plnenia dlhodobého zámeru, najmä jeho kvantitatívnych cieľov, vysoké školy taktiež implementujú špecifické štatistické ukazovatele. Osobitnou kapitolou je vyhodnocovanie ukazovateľov, ktoré tvoria podklady na pridelenie dotácie verejným vysokým školám zo strany ministerstva. Vysoké školy teda disponujú a vo svojej činnosti dlhodobo vyhodnocujú množstvo ukazovateľov, a to v oblasti vzdelávania, vedeckej činnosti a v ekonomickej oblasti. Väčšina z nich môže byť použitá aj v súvislosti s vyhodnocovaním plnenia štandardov pre vnútorný systém zabezpečovania kvality. Práve tu sa očakával starostlivý odborný výber a jeho nepochybná väzba na zvolený účel. V zmysle príručky na spracovanie VHS si mala „vysoká škola sama určiť, ktoré ukazovatele bude používať pri monitorovaní, vyhodnocovaní a zlepšovaní jednotlivých štandardov.“ Správne zvolené indikátory môžu uľahčiť identifikovanie progresu či zaostávania a rozpoznanie silných a slabých stránok vysokej školy pri plnení jednotlivých štandardov.

Dalo sa očakávať, že v systéme ukazovateľov VHS budú niektoré z tých, ktoré už vysoké školy dlhodobo implementujú. Prevzatie primárnej zodpovednosti za zabezpečenie kvality vzdelávania a plnenie štandardov pre vnútorný systém a štandardov pre študijný program motivovalo vysoké školy zaradiť medzi ukazovatele aj (zrejme) doposiaľ nevyužívané, ktoré mali za cieľ hodnotiť dosahovanie cieľov vzdelávania, mieru spokojnosti študentov, mieru spokojnosti zamestnávateľov a iných externých zainteresovaných strán, uplatniteľnosť absolventov, efektivitu využívania kapacít a pod. Poznávame, že v príručke na spracovanie VHS ani inými pokynmi vysoké školy neboli limitované obsahovou stránkou ukazovateľov ani ich počtom.

3.5. Sumárny pohľad na vnútorné hodnotiace správy

V rámci žiadostí o posúdenie súladu vnútorného systému vysokých škôl štandardmi agentúra prijala 33 žiadostí s požadovanými tromi prílohami, a to zoznamom študijných programov, zoznamom habilitačných a inauguračných konaní a systémom ukazovateľov. U niektorých vysokých škôl sme v rámci nepovinných príloh zaznamenali aj vnútorné hodnotiace správy jednotlivých fakúlt, resp. na tieto fakultné správy sa VHS odkazovala. Celkovo išlo o takmer 3 000 strán textu s veľkým množstvom externých odkazov. Na úplnosť uvádzame, že podkladom na závery tejto tematickej správy boli výlučne materiály dodané vysokými školami. Nijakým spôsobom neboli zohľadňované pohľady z hodnotiacich správ pracovných skupín, ktoré vo finálnej podobe ešte neboli k dispozícii. Práve celkový pohľad na všetky VHS umožnil do značnej miery objektivizovať nálezy, ktoré sme uvádzali.

Popri pohľade na celkovú štruktúru VHS sme poskytli kritický pohľad na tri elementy, ktoré by mali byť konzistentné a mali tvoriť základnú os samohodnotenia. Tými sú samotná

prítomnosť samohodnotiaceho obsahu (kritická reflexia aktuálneho stavu), systém ukazovateľov a opatrenia na ďalšie zlepšovanie. Z predchádzajúcich častí tematickej správy je zrejmé, že komplexné plnenie týchto kritérií bolo zaznamenané v menšine predložených VHS. Nedostatky sme jednotlivito popísali v kvalitatívnom vyhodnotení plnenia týchto troch elementov. Vysoké školy zrejme podcenili dôležitosť VHS, pristupovali k jej spracovaniu formálne, a týmto si paradoxne neuľahčili, ale skomplikovali proces externého hodnotenia.

Celkovo je možné konštatovať, že kvalita predložených VHS zaostala za očakávaním agentúry, a to po formálnej aj obsahovej stránke. Vysoké školy, zrejme z obavy priznať alebo pripustiť nedostatky, ktoré by mohli byť zdrojom pochybností o plnení štandardov, neindikovali možné alebo potrebné korekcie, a to aj v prípade, že o takých vedia.

Samozrejme, uvedený záver nemusí znamenať nedostatky v plnení štandardov. K nemu môže dospieť len pracovná skupina výkonnej rady v ďalšej etape procesu posudzovania.

4. ŠTRUKTÚRA VNÚTORNÝCH SYSTÉMOV ZABEZPEČOVANIA KVALITY

Vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania (vnútorný systém), ako to vyplýva zo zákona o vysokých školách, je povinný vnútorný predpis každej vysokej školy (môže byť upravený viacerými samostatnými vnútornými predpismi), a to verejnej, štátnej (§ 15 ods. 1 písm. b), ako aj súkromnej (§ 48 ods. 1 písm. b). Musí byť schválený predpísaným spôsobom upraveným v štatúte vysokej školy (§ 15 ods. 2 písm. n), a to tak, aby ho schvaľoval orgán vysokej školy, ktorého členmi sú študenti. Vnútorný systém musí spĺňať ustanovenia § 3 zákona o zabezpečovaní kvality a musí spĺňať štandardy pre vnútorný systém, ktoré vydala agentúra. Navyše by mal byť konzistentný s ostatnými predpismi vysokej školy a s celou jej internou legislatívou.

4.1. Vývoj legislatívneho rámca zabezpečovania kvality

Vývoj legislatívneho rámca v súvislosti so zabezpečením kvality vysokoškolského vzdelávania konceptom formálneho predpisu (vnútorného systému) má na Slovensku viac než 10-ročnú históriu. Po prvý raz sa vo vysokoškolskom zákone objavila povinnosť mať ho už v roku 2013, odkedy sa pôvodne existujúci § 87a *Priebežné hodnotenie kvality poskytovaného vzdelávania* prepracoval a bol zmenený jeho názov na *Vnútorný systém kvality*. V zmysle takto prepracovaného § 87a zákona o vysokých školách teda existovala už od 1. 1. 2013 povinnosť vysokej školy mať vnútorný systém kvality. Kľúčovým bol už prvý odsek, v ktorom sa explicitne deklarovalo: „Za zabezpečovanie kvality poskytovaného vysokoškolského vzdelávania zodpovedá vysoká škola“. Podľa ods. 2 tohto paragrafu „Vysoká škola musí mať vypracovaný, zavedený, používaný a funkčný vnútorný systém kvality, ...“. V zmysle ods. 4 tohto paragrafu mal byť vnútorný systém kvality vnútorným predpisom vysokej školy. Takýto vnútorný predpis však nebol explicitne zahrnutý v § 15 *Vnútorné predpisy verejnej vysokej školy*, resp. v § 48 *Vnútorné predpisy súkromnej vysokej školy*. Išlo o evidentnú nekonzistentnosť, ktorá redukovala význam takto zavedenej normy v štruktúre vnútorných predpisov vysokej školy. Vnútorné predpisy, medzi ktoré patrí v prvom rade štatút univerzity, tvoria totiž základnú os internej legislatívy každej vysokej školy. Dôsledkom tejto legislatívnej zmeny bolo, že v priebehu roka 2014 v akademických senátoch, resp. vo vedeckých radách univerzít bol schválený vnútorný predpis s názvom „vnútorný systém kvality“. V niektorých prípadoch sa za týmto účelom novelizoval aj štatút univerzity, aby v ňom existencia nového predpisu mala

ukotvenie a oporu. Z hľadiska obsahu bol nový predpis včlenený do existujúcej štruktúry vnútorných predpisov vysokej školy, keďže väčšina procesov týkajúca sa zabezpečovania kvality už bola nimi upravená.

V rámci komplexnej akreditácie Akreditačná komisia posudzovala vnútorný predpis vysokej školy upravujúci vnútorný systém zabezpečovania kvality a podklady na jeho uplatňovanie. Na tento účel mala vypracované *Kritériá hodnotenia vnútorného systému zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania* ako časť súboru kritérií, ktoré používala podľa § 84 ods. 4 písm. e) zákona o vysokých školách. Kritériá schválilo ministerstvo po vyjadrení orgánov reprezentácie vysokých škôl. Pri posudzovaní vnútorného systému kvality vysokých škôl Akreditačná komisia vyhodnocovala a) politiku vysokej školy v oblasti zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania (prostredníctvom 6 kritérií KVSK-A1 – A6 vymedzených indikátormi), a b) postupy vysokej školy v oblasti zabezpečovania kvality (taktiež prostredníctvom 6 kritérií KVSK-B1 – B6 s indikátormi). Je zrejmé, že nosnou líniou posudzovania boli požiadavky kvality podľa medzinárodnej normy ISO 9001. Nastavené kritériá hodnotenia vnútorného systému zabezpečovania kvality obsahovala aj hodnotiaca správa z komplexnej akreditácie v 6. kapitole *Vyjadrenie AK k vnútornému systému kvality*. Vyjadrenie bolo rozčlenené do troch úrovní: a) vysoká škola dostatočne spĺňa kritériá VSZK, b) vyžaduje sa zdokonalenie plnenia, a c) vysoká škola nespĺňa kritériá VSZK. Akreditačná komisia pri vyjadrení odporúčala vysokým školám aktivity, ktoré sa vzťahovali na spresnenia, na slabé stránky vo fungovaní zložiek vnútorného systému kvality, príp. na zásadné nedostatky v politike, resp. spôsobené nedodržiavaním procesov zabezpečovania kvality. Plneniu odporúčaní sa venovali príslušné pracovné skupiny pri vyhodnocovaní stavu alebo miery prijatých opatrení vo väzbách na žiadosti o posúdenie študijných programov a zmien v nich, práv habilitačných a vymenúvacích konaní a pod. Akreditačná komisia však nemala v kompetenciách právomoc nariaďovať vysokej škole odstraňovanie nedostatkov.

4.2. Legislatívny rámec pre vnútorný systém od 1. 11. 2018

Kvalitatívnu zmenu v pohľade na vnútorný systém priniesol v roku 2018 až zákon o zabezpečovaní kvality a novela zákona o vysokých školách, ktorá ustanovila jednoznačnú povinnosť vysokej školy mať vnútorný predpis „vnútorný systém zabezpečovania kvality“. Má výnimočné postavenie v rámci vnútorných predpisov verejnej VŠ – § 15 zákona o VŠ (analogicky aj súkromnej VŠ – § 48). Je na druhom mieste zoznamu vnútorných predpisov hneď za štatútom. Už táto úprava legislatívy pripúšťala, že vnútorný systém môže byť upravený viacerými predpismi. Veľkou nekonzistentnosťou bolo, že vnútorný systém na rozdiel od všetkých ostatných vnútorných predpisov neschvaľoval akademický senát, ale vedecká rada po vyjadrení jej akademického senátu. Špecifický postup majú štátne vysoké školy, na ktorých tento vnútorný predpis schvaľuje (registruje) príslušné ministerstvo. Vysoké školy mali navyše zákonnú povinnosť zosúladiť svoj vnútorný systém so štandardmi vydanými agentúrou najneskôr do 31. augusta 2022 a požiadať agentúru o jeho posúdenie do konca roka 2022.

V priebehu rokov 2019 až 2021 tak väčšina vysokých škôl implementovala do svojej internej legislatívy vnútorný predpis zabezpečovania kvality (resp. viacero vnútorných predpisov) a zosúladila ho so štandardmi agentúry a s platnou legislatívou.

4.3. Legislatívny rámec pre vnútorný systém od 25. 4. 2022

V časovom období, keď vysoké školy zosúladili svoj vnútorný systém so štandardmi a pripravovali sa na jeho posúdenie, bol legislatívny rámec pre vnútorný systém v roku 2022

opäť zmenený, a to zásadným spôsobom. Podľa znenia zákona o vysokých školách, účinného od 25. apríla 2022, sa totiž vnútorný systém neschvaľuje vo vedeckej rade, ale postupom uvedeným v štatúte vysokej školy, ktorý musí obsahovať (§ 15, 2, n) „postup pri schvaľovaní vnútorného systému tak, aby ho schvaľoval orgán vysokej školy, ktorého členmi sú študenti“. Podmienka, že vnútorný systém môže byť jedným vnútorným predpisom alebo môže byť tvorený viacerými samostatnými vnútornými predpismi (§ 15, 1, b), zostala zachovaná.

Okrem tejto zmeny sa významným spôsobom zasiahlo do štruktúry riadenia najmä verejných vysokých škôl zmenou kompetencií jednotlivých orgánov a zmenami v nominačných princípoch pri ich konštituovaní. Tieto legislatívne zmeny predpokladali, že vysoké školy budú novelizovať štatúty a upravovať v nich procesy, ktoré vysokoškolský zákon zveril do právomoci vysokých škôl (existencia fakultných orgánov, spôsob voľby dekanov a pod.)

Vysoké školy boli v dôsledku uvedenej novely postavené pred úlohu v krátkom čase implementovať zásadné zmeny zákona do vnútornej legislatívy a do vnútorného systému zabezpečovania kvality. Povinnosť vysokých škôl podať žiadosť o posúdenie vnútorného systému do konca roka 2022 totiž zostala zachovaná.

4.4. Priebeh zosúladzovania vnútorných systémov so štandardmi

Z predchádzajúcich častí tematickej správy vyplýva, že vysoké školy stáli pred úlohou prijať a implementovať vnútorný systém s požadovanými parametrami už od roka 2018. Štandardy agentúry (pre vnútorný systém aj pre študijný program) sú účinné od 1. septembra 2020, t. j. už viac než tri roky. Dá sa teda predpokladať, že pri komplexnom a zodpovednom prístupe bola táto úloha splniteľná.

V rámci príručky a odporúčanej štruktúry vnútorných hodnotiacich správ bola v rámci prvej kapitoly požadovaná aj písomná informácia o priebehu zosúladzovania VSZK so štandardmi (časť 1.9). Bolo odporúčané uviesť časovú os a zhodnotiť jednotlivé kroky a výsledky. Z predložených VHS jednoznačne vyplýva, že väčšina vysokých škôl sa venovala procesu zosúladzovania zodpovedne. Do prípravy dokumentov upravujúcich vnútorný systém od začiatku doby účinnosti štandardov boli zapojení prakticky všetci vedúci zamestnanci, zástupcovia študentov aj zamestnávateľov. Výsledkom ich aktívnej činnosti bol nielen prepracovaný vnútorný systém, ale aj vnútorné presvedčenie jednotlivých vytvorených štruktúr a osôb o jeho potrebnosti a dôležitosti dodržiavať jednotlivé ustanovenia v súlade s úpravou pôsobnosti a kompetencií v schválených dokumentoch.

Na viacerých vysokých školách vznikli nové štruktúry (napr. zmenou organizačného poriadku), ktoré dostali do pôsobnosti koordináciu prípravy vnútorného systému tak, aby spĺňal požiadavky a bol konzistentný s ostatnými predpismi. Na niektorých školách bola táto úloha zverená vytvoreným projektovým tímom (často pod vedením rektora, resp. prorektora). Vo väčšine prípadov bola na začiatku činnosti vykonaná analýza procesov, ktoré by vnútorný systém mal zastrešovať. O dôležitosti, akú školy pripisovali tejto úlohe, svedčí aj skutočnosť, že niektoré novelizovali dlhodobý zámer, uvádzajúc akceptáciu existencie štandardov a nutnosť ich implementácie do systému vysokej školy.

Z analýz časovej osi, ktorú vysoké školy uvádzali vo VHS, je badateľná systematická pozornosť venovaná priebežnému dohľadu nad postupom, ktorý napokon viedol k prijatiu vnútorného systému. Aj po prijatí a schválení vnútorného systému pokračovala činnosť procesmi zosúladzovania študijných programov a vypracovávaním hodnotiacich správ študijných programov a ďalšia činnosť súvisiaca s implementáciou vnútorného systému. Anotácia priebehu zosúladzovania poukazuje na skutočnosť, že minimálne formálna stránka tohto procesu bola na vysokých školách zvládnutá a nemožno k nej vysloviť významné výhrady.

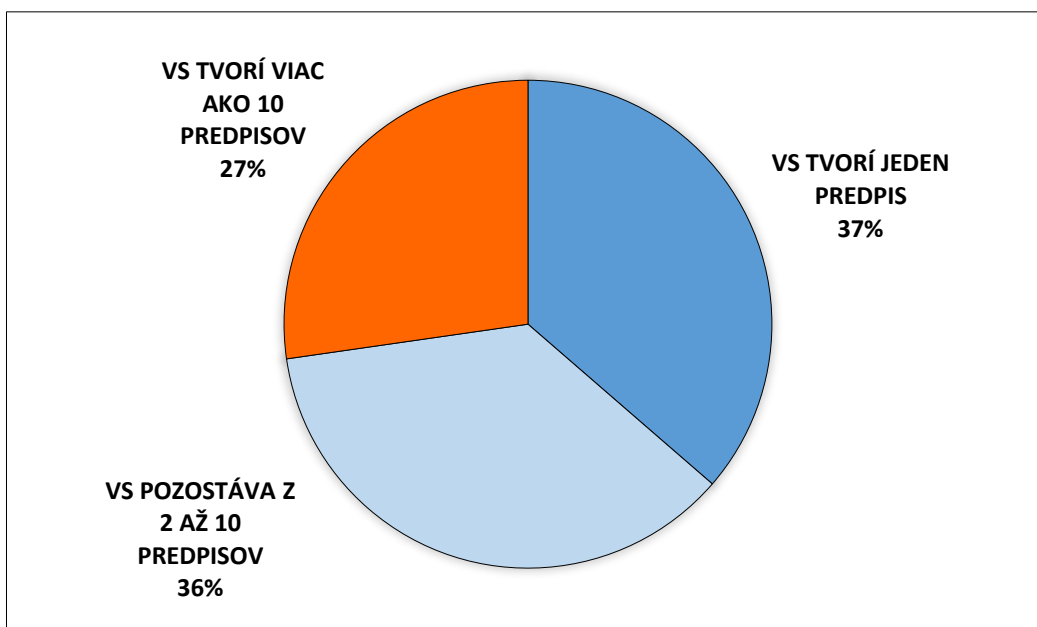
4.5. Charakteristiky štruktúry vnútorných systémov zabezpečovania kvality

V tejto časti venujeme pozornosť prvotnému pohľadu na štruktúru, komplexnosť a charakteristiky vnútorných systémov, tak ako vyplývajú zo žiadostí vysokých škôl o posúdenie vnútorných systémov zabezpečovania kvality. Vychádzame iba z predložených materiálov (žiadostí vysokých škôl), a to z predložených dokumentov vnútorného systému, ale najmä z vnútorných hodnotiacich správ a ich príloh.

Zákon o vysokých školách, zákon o zabezpečovaní kvality a štandardy vydané agentúrou prisudzujú vnútornému systému výsostné postavenie v rámci internej legislatívy vysokých škôl. Okrem povinného súladu so štandardmi a spôsobom jeho schválenia nie sú vysoké školy limitované ani počtom predpisov, ktoré ho tvoria, ani štruktúrami, ktoré sú v jeho rámci vytvorené, ani ich hierarchiou a vzájomnými väzbami. Postup schvaľovania VSZK tak, aby ho schvaľoval orgán, ktorého súčasťou sú študenti, vyriešili školy väčšinou očakávaným spôsobom, a to tak, že ho schvaľuje akademický senát. V niektorých prípadoch sme zaznamenali iný schvaľujúci orgán, špecifikovaný v štatúte školy (napr. rada pre VSZK a pod.)

Z priložených žiadostí vysokých škôl zaznamenávame nejednoznačnosť, ktoré predpisy patria (ktoré škola zaraďuje) do VSZK. Uvedená nejednoznačnosť zrejme vyplýva zo samotného zákona o vysokých školách, ktorý uvádza vnútorný systém ako povinný predpis alebo súbor predpisov. Zrejme aj preto do spoločnej zložky VSZK vysoké školy v žiadosti zaraďovali viaceré dokumenty, a to aj v prípade, že vysoká škola má VSZK, ktorý je tvorený jedným vnútorným predpisom.

V nasledovnom grafe je sumarizačný pohľad na počet predpisov tvoriacich VSZK na jednotlivých školách.

Je zrejmé, že iba menšina vysokých škôl zvolila filozofiu jedného vnútorného predpisu s ambíciou vytvoriť konzistentný systém pri napĺňaní štandardov pre vnútorný systém, štandardov pre študijný program a kompletného systému interného zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania. Ani v tomto prípade nie je ohraničenie na jeden predpis úplne

jednoznačné, keďže sa v ňom často odkazuje na „súbor predpisov“, ktoré sú explicitne vymenované, resp. sú uvedené v prílohe.

V rámci odporúčanej štruktúry vnútorných hodnotiacich správ bola priamo v časti 2.4 „Štruktúra vnútorného systému“ požadovaná rekapitulácia štruktúry VSZK a jeho komponentov. Školy mali stručne vysvetliť:

1. systém a štruktúru formalizovaných politík VSZK s odkazom na ich znenie;
2. systém a stručnú charakteristiku štruktúr VSZK.

V súvislosti so štruktúrou VSZK sa vysoké školy ťažiskovo opierali o formálne, zo zákona o vysokých školách vyplývajúce štruktúry (orgány VŠ – rektor, akademický senát, vedecká rada a pod.). Z dôvodu zabezpečenia nových procesov, ktoré súviseli s povinným zosúladením so štandardmi, vysoké školy doplnili do VSZK nové štruktúry, týkajúce sa najmä procesov vnútornej akreditácie študijných programov, kontroly kvality, pravidiel zabezpečujúcich účasť zainteresovaných strán pri relevantných procesoch a pod.

Koncepcia vnútorného systému na vysokých školách je charakteristická viacúrovňovým modelom, zväčša kopírujúcim fakultné usporiadanie. Vysoké školy zriadili rady pre vnútorný systém, rady pre kvalitu, programové rady, (vnútorné) akreditačné rady atď. Cieľom bolo inkorporovať do rozhodovania zainteresované strany, ktoré takýto priestor v predchádzajúcej legislatíve nemali, resp. nebol formalizovaný. Nové štruktúry vznikli spravidla na úrovni vysokej školy a aj na fakultných úrovniach. Je zrejmé, že každá takáto štruktúra musí mať svoj nominačný princíp a zadaný spôsob rozhodovania (štatút, resp. rokovací poriadok), čo znižuje kvantitu predpisov a zvyšuje pravdepodobnosť nekonzistentnosti, resp. neprípustnej rekúzie pri nominačných princípoch a vlastného rozhodovania. V prípade „menších“ škôl vznikajú dokonca problémy s obsadením takýchto orgánov bez rizika vzniku konfliktu záujmov ich členov. Potenciálne nebezpečenstvo nejednoznačnosti, resp. prerogulovanosti systému vyplýva aj zo skutočnosti, že mnohé procesy – aj bezprostredne sa týkajúce vnútorného systému – boli na vysokej škole už upravené a zriadením nových štruktúr zmenené neboli.

Rôzne prístupy zreteľne poukazujú na zložitú a komplexnú vzťah zodpovednosti a právomocí jednotlivých štruktúr VSZK. Spôsoby, akými sa vysoké školy vysporiadali s princípom zodpovednosti rektora za všetky procesy, zákonom definovaných orgánov vysokej školy, ako aj nových štruktúr a ich väzieb, si budú vyžadovať detailnejší rozbor, ktorý sa bude opierať najmä o individuálne hodnotiace správy vypracované pracovnými skupinami v ďalšom procese posudzovania.

5. ZÁVER

Jedným z dôsledkov legislatívnych zmien v oblasti vysokého školstva je aj prvé externé posudzovanie ich kvality, ktoré realizuje agentúra. Jeho súčasťou je celý rad zákonom stanovených a časovo ohraničených procesov na strane vysokých škôl i na strane agentúry.

Proces externého posudzovania sa začal podaním žiadosti, ktorú všetky vysoké školy doručili agentúre v stanovenom termíne. Veľmi podstatnou súčasťou každej žiadosti bola aj vnútorná hodnotiacia správa. Mala byť prvotným indikátorom pre pracovnú skupinu, ale aj pre školu samotnú, že príslušná vysoká škola svoj vnútorný systém analyzuje, reflektuje jeho prípadné nedostatky a pracuje na jeho zlepšovaní.

Poskytli sme prvotný sumarizačný pohľad na vnútorné hodnotiace správy, ktoré vysoké školy predložili v rámci prvej žiadosti o posúdenie súladu vnútorného systému so štandardmi.

Ako vyplýva z tematickej správy, kvalita predložených VHS a miera ich použiteľnosti v ďalšom procese hodnotenia zaostáva za očakávaním agentúry, a to po formálnej aj obsahovej stránke. Veríme, že poznatky aj z tejto správy prispievajú k vyššej úrovni vnútorných hodnotiacich správ v budúcich etapách hodnotenia. Objektívne však konštatujeme, že vysoké školy stáli pred neľahkou a časovo náročnou úlohou vysporiadať sa s povinnosťami vyplývajúcimi zo zákona o zabezpečovaní kvality a často sa meniacou vysokoškolskou legislatívou, upravujúcou ich riadenie a manažment.

Dôsledkom týchto skutočností bude komplikovanejšia úloha pracovných skupín v procese samotného posudzovania. Až po jeho ukončení a na základe analýzy hodnotiacich správ bude možné podrobnejšie popísať dôsledky nedostatkov vo VHS na celkový výsledok hodnotenia vysokých škôl a upraviť postupy agentúry v ďalších hodnotiacich cykloch.

© Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo

Bratislava 14. 12. 2023

Tematická správa bola schválená Výkonnou radou SAAVŠ dňa 14. 12. 2023.

Správa je umiestnená na webovom sídle SAAVŠ – www.saavs.sk